

KodA

Kennis op de Akker

Verslag van startijeenkomst van het netwerk 'Sturing van kwaliteit in graan'

18 januari 2006

Meneba, Rotterdam

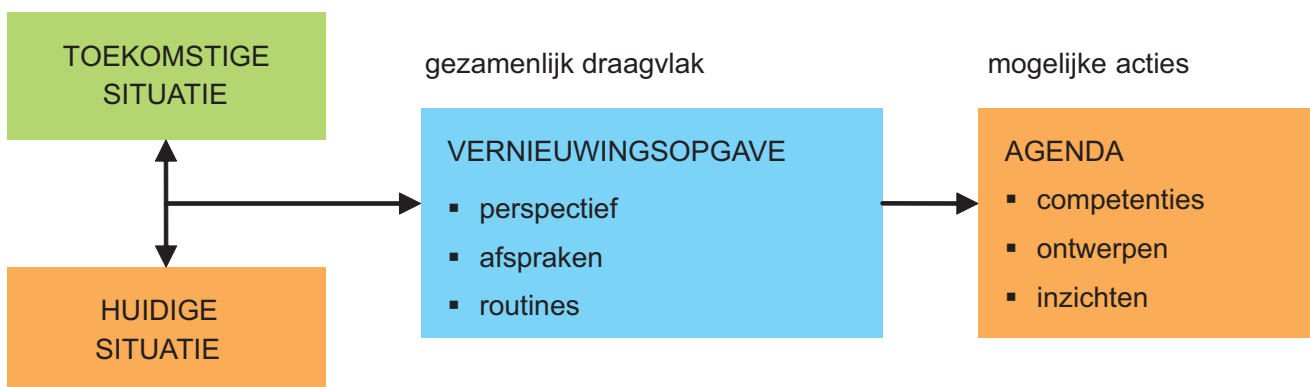

KodA: Kennis op de Akker

Kennis op de Akker (KodA) is een project dat streeft naar duurzamere bedrijfsvoering in de akkerbouw, door kennis in bruikbare vorm op de akker te brengen. Sleutelbegrippen daarin zijn: op interactieve manier kennis ontwikkelen, integratie van toepassingen, standaardisatie van gegevens voor efficiënte berichtenuitwisseling en bevordering van samenwerking van verschillende partijen rondom de 'akker'. In het project KodA zit de akkerbouwpraktijk zelf aan het roer. In gezamenlijkheid definiëren zij de innovatieagenda. Daaruit volgen wensen of vragen die deels met financiering vanuit LNV opgelost worden. De hierbij ontwikkelde concepten worden vervolgens door de praktijk zelf weer geïmplementeerd. De activiteiten in KodA vinden vooral plaats in zogenaamde lerende netwerken, ingedeeld in een aantal thema's en gewasgroepen. Daarin staan de ketenpartijen en telers centraal, met daaromheen andere betrokkenen, zoals onderzoekers en dienstverleners. Gezamenlijk formuleren zij de wensen en vragen, op zoek naar mogelijkheden voor oplossingen, die vervolgens in pilots worden uitgetest en gedemonstreerd. In de periode januari tot en met april 2006 worden de netwerken opgestart en opgelijnd met reeds lopende activiteiten.

Doel en aanpak van de bijeenkomst

Het doel van deze bijeenkomst is de start van de vorming van het lerende netwerk in KodA rondom het thema 'sturen van kwaliteit in graan'. Daarbij gaat het om het formuleren van een gezamenlijk gedragen vernieuwingsopgave en het vaststellen van de benodigde acties voor de komende jaren. Dit vanuit een breed blikveld: organisatorisch, economisch en technisch. Om dit doel te bereiken is gebruik gemaakt van verschillende creatieve werkvormen onder leiding van een onafhankelijke procesbegeleider. In onderstaande figuur is de aanpak schematisch weergegeven, wat ook de indeling van dit verslag in grote lijnen aangeeft.

Als opwarmer was er voorafgaand aan de workshop door Meneba een inleidende presentatie en een rondleiding door het laboratorium.

De deelnemers aan deze workshop zijn:

Ketenpartijen: Meneba : R. Rolink, C. Dekker
Agrifirm: A. Venhuizen, C. van de Maarl
CZAV: K. Francke, P. Rottier, T. Hendrickx
Akkerbouwers: H.A. Hamster, D. Wage, H.J. Kooijman, H.K. Kooijman, A. Voordendag,
W. van der Zee, D. Kamper, H. Waalkens (afwezig)
Onderzoekers: R. Timmer (Wageningen UR-PPO), B. Janssens (LEI Wageningen UR), R. Hamer
(Wageningen Universiteit, afwezig)
Overig: P. Ravensbergen (WING, procesbegeleiding), S. Wolfert (LEI Wageningen UR,
KodA programmamanagement), J. Geerligts (Stoas, adviseur)

Voorprogramma: in- en rondleiding Meneba

Johan Plijter, senior onderzoeker bij Meneba, geeft een kort overzicht van de activiteiten van Meneba en de kwaliteitseisen van graan voor de betreffende producten die Meneba maakt. Meneba verwerkt jaarlijks 1,2 Mton graan in circa 400 producten voor ongeveer 3000 klanten. Meel voor brood is uiteraard een belangrijk product, maar daarnaast moet je ook denken aan onder andere deeg voor pasta's, dier- en veevoeding en allerlei halffabrikaten voor de (banket)bakkerij.

Op dit moment wordt graan ingekocht cq. gestuurd op:

- maximumgehalte mycotoxine sinds 2001/2002, ook vochtgehalte heeft invloed op gezondheid
- ras of rasgroepen
- percentage eiwit
- elementen die bakgedrag en/of functionaliteit beperkt beïnvloeden (bv. valgetal).

Waar nog niet op wordt ingekocht of gestuurd:

- percentage uitmaling
- deegelasticiteit
- amylo-viscogram
- kwaliteit van het eiwit.
- bakgedrag en/of functionaliteit
- wateropname

Terwijl dit eigenlijk aspecten zijn die werkelijk relevant zijn voor kwaliteit van de eindproducten en dus ketenrendement. Hier ligt een belangrijke uitdaging voor de graanketen. Om hieraan te werken is het noodzakelijk relaties te kunnen leggen tussen deze eigenschappen en hoe in de keten gestuurd kan worden. Daarbij hoort ook het opzetten van kwaliteitsrelevante inkoop en afreksystematiek.

Trots en zorgen: de huidige situatie

Elke deelnemer heeft twee zaken aangegeven waar hij/zij trots op is en waar hij/zij zorgen over heeft als het gaat over de graanketen en hun bedrijf.

Ik ben TROTS op...

- bestaan als (voer)graanteler met > 80% graan in bouwplan
- organisatievorm van snelle collectie en afzet
- mentaliteit hebben van aanpakken
- goede conditionering tegen lage kosten
- advisering op rendement
- leveren van goed product met goede kg-opbrengsten
- mooi product op land - mooi gezicht
- snelle reactie op ontwikkelingen
- graan is nog enige vrije product in afzet
- innovaties
- het gezin achter het bedrijf
- vooruitstrevendheid van het bedrijf
- om hier uitgenodigd te zijn

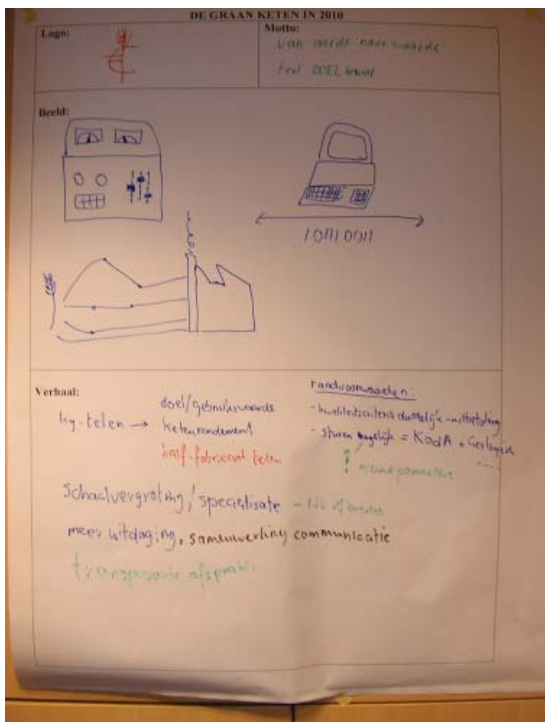
Ik heb ZORGEN over...

- financieel plaatje, wat de aandacht voor kwaliteit vermindert
- de huidige mestwetgeving
- te weinig interactie in de keten (verticaal) en onder boeren (horizontaal)
- te weinig communicatie over kwaliteitscriteria
- te weinig homogeniteit
- te weinig rendementsgericht telen
- kostenverhogende maatregelen die niet de oplossing bieden voor het probleem
- eindschakel (retail) ontbreekt in de workshop, opportunistische klanten (geen geduld en begrip)
- consument die meer geïnteresseerd is in prijs dan kwaliteit
- onvoldoende digitalisering bijvoorbeeld voor productaansprakelijkheid
- voedselveiligheidseisen die onvoldoende serieus worden genomen in de keten
- verschil in EU maatregelen per land

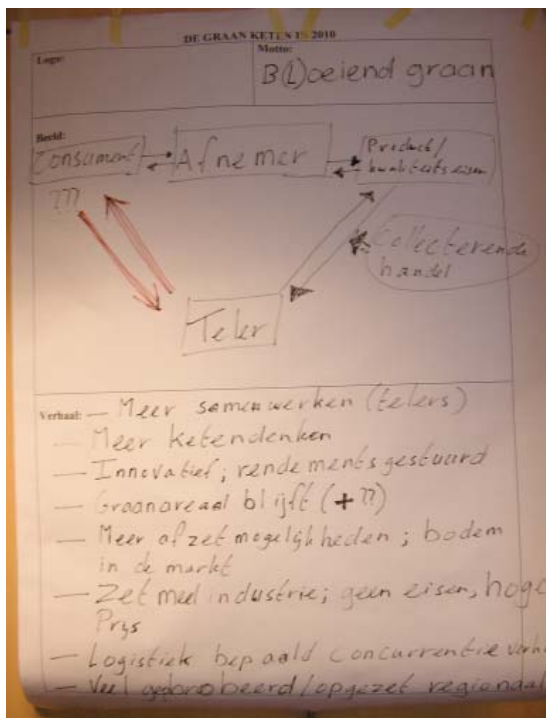
Conclusie: men is trots op de graansector, maar er worden ook een divers aantal knelpunten gesignaleerd.

Toekomstige situatie: het perspectief voor 2010

De deelnemers zijn opgedeeld in 2 groepen en hebben hun perspectief geschetst voor de graanketen in 2010.

Groep 1 heeft als motto: Van aarde naar waarde: teel doelbewust! In deze groep ligt de focus op het realiseren van een omslag in het zogenaamde 'kilogram-telen' naar 'waarde-telen', bijvoorbeeld naar nieuwe doel/gebruikswaarde, verbeterde ketenrendementen en nieuwe producten (bijvoorbeeld halffabrikaten). Schaalvergroting en specialisatie zullen verder toenemen. Bij dit alles zijn kwaliteitscriteria nodig en zal er een bijbehorend uitbetalingssysteem komen. Samenwerking in de keten zal meer plaatsvinden en afspraken zullen transparant zijn. KodA zal zich vooral moeten richten op mogelijkheden voor sturing op de kwaliteitscriteria. Gedacht wordt aan verbeterde communicatiesystemen en automatisering en een vraaggestuurd kwaliteitssysteem. Dit wordt duidelijk gemaakt in de tekeningen.

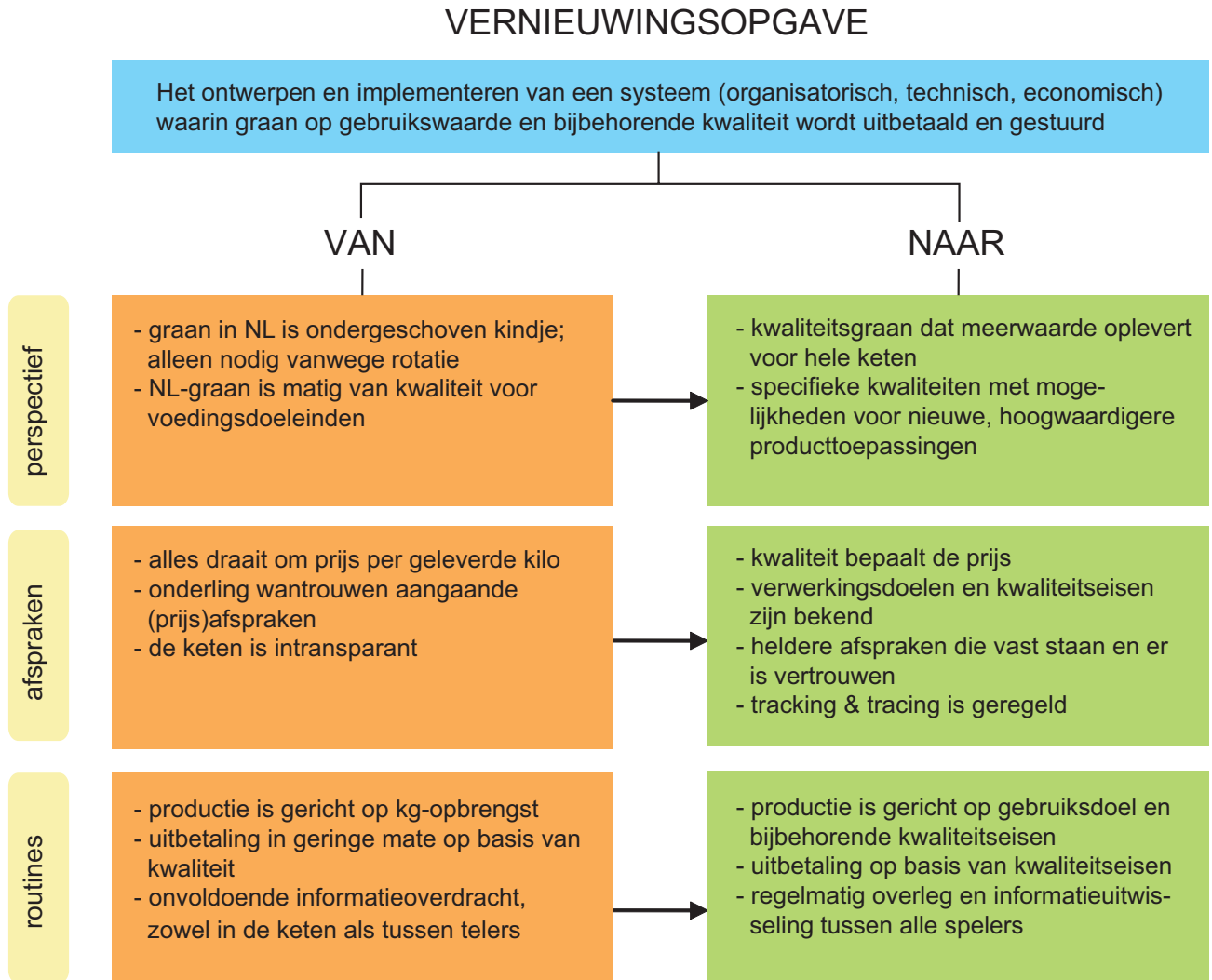
Groep 2 heeft als motto: 'B(l)oeiend graan.' In 2010 bestaat er nog steeds een graansector. Sterker nog, deze zal sterker zijn dan nu. Het bestaansrecht ontleent zich aan het feit dat graan nodig blijft als vruchtwisselingsgewas en dat de veevoerverwerkende industrie en zetmeelindustrie in Nederland sterk is en blijft. Aangezien de logistiek de prijs sterk bepaalt, geeft de Nederlandse graanteelt een geografisch voordeel, zeker met de toekomstige energieprijzen. Wat sterk zal veranderen is dat alle partijen in de keten, inclusief de akkerbouwer, meer ketengericht zullen gaan werken. Er zal meer samenwerking zijn en meer communicatie. De boer zal meer en meer rendementsgericht opereren, waarbij specialisatie bij boeren wordt verwacht. Kwaliteitscriteria zullen belangrijker worden.

Het belang van de keten en het ketendenken wordt schematisch in de tekening weergegeven, waarbij de interactie tussen de consument/retail en teler op dit moment nog volledig ontbreekt.

Samenvatting: De graansector in 2010 is sterk door een graanketen die gekenmerkt wordt door goede ketensamenwerking, heldere afspraken, nieuwe kwaliteitscriteria en betalingssystemen, verbeterde teeltsturing op kwaliteit door automatisering en ketencommunicatie.

Vernieuwingsopgave: van huidige naar toekomstige situatie

De vernieuwingsopgave is samengevat gedefinieerd als de verandering van huidige situatie naar toekomstige situatie, waarbij onderscheid is gemaakt in verandering van het perspectief, onderlinge afspraken en routines.

Kritische situaties: het oplossen van vraagstukken

De bovenstaande veranderingen beschrijven een aantal kritische situaties die opgelost moeten worden om de vernieuwingsopgave te realiseren. Hieruit volgen min of meer vanzelf de punten voor de agenda van de komende jaren waaraan gewerkt moet worden. Deze punten zijn hieronder opgesplitst in vernieuwingen van competenties, ontwerpen en inzichten.

AGENDA

Hoe kan graan worden uitbetaald en gestuurd op doel/kwaliteit?

competenties

- vakmanschap om graan doelgericht te telen naar gebruikswaarde
- ondernemerschap voor vermarkting en afrekening van graan

welke kunde en vaardigheden zijn nodig?

ontwerpen

- beslissingsondersteunende systemen voor het sturen van kwaliteit in de teelt
- premiesysteem voor uitbetaling op kwaliteit; moet flexibel zijn (bijvoorbeeld ten opzichte van weersinvloeden)
- communicatiesysteem in de keten: wat moet welke partij op welk moment weten? afspraken over risico's
- tracking & tracing systeem met zo veel mogelijk digitale koppelingen van bestaande (teelt)registraties

hoe laten we het werken in de praktijk ?

inzichten

- wat is kwaliteit en wat zijn de normen gezien de gebruiksdoel-einden?
- hoe stel je de kwaliteit vast?
- hoe stuur je kwaliteit in de teelt (wat zijn de relaties, kritische momenten, rassenkeuze, enzovoort)?
- marktonderzoek: wat zijn nieuwe mogelijkheden voor graan
- risico-analyse: waar liggen risico's en hoe zouden ze kunnen worden afgedekt?

hoe zit het?

Genoemde aandachtspunten:

- Doelgroepsegmentatie: let op welke groepen je wilt gaan bedienen. Als KodA dure automatiseringsproducten oplevert dan zullen de kleinere bedrijven en parttime bedrijven niet mee kunnen doen. De vraag is of je dat wilt.
- Een extra stimulering voor akkerbouwers om mee te doen in KodA is een verbetering van je competenties als ondernemer door ermee aan de slag te gaan en door te leren van andere partijen in het netwerk.
- Hoe ga je om met de media?

Hoe verder: afspraken

Alle aanwezigen gaven aan graag aan de slag te willen met bovenstaande agenda. Daarnaast is het zo dat aan een aantal punten door de verschillende partijen al wordt gewerkt. Deze groep zal waarschijnlijk daarom meer de functie krijgen van een platform of regiegroep van KodA waar verschillende lijnen samenkomen.

In overleg met de groep zullen aan de hand van bovenstaande agenda een aantal plannen worden gemaakt die ingediend worden bij de stuurgroep die medio april 2006 bij elkaar komt. Na goedkeuring en eventuele bijstelling kan de uitvoering beginnen. Daarnaast is het de bedoeling dat daarna een KodA symposium gehouden zal worden waar de plannen van alle netwerken binnen KodA gepresenteerd en bediscussieerd zullen worden. Het is daarbij de verwachting dat een aantal actiepunten uit de verschillende groepen in KodA vergelijkbare doelstellingen hebben en dus gezamenlijk opgepakt kunnen worden.

Reflectie en conclusies

Aan het eind van deze eerste workshop is de deelnemers gevraagd positieve en negatieve punten te noemen van de bijeenkomst. Als positieve punten werden genoemd de openheid, constructieve sfeer, het uitspreken van samenwerking en van wantrouwen, nieuwe informatie over wat er verder in de keten gebeurt.

Als tips werden de volgende zaken genoemd: houdt de snelheid erin, mag op een hoger niveau beginnen (nu te veel een herhaling), sterke scheiding tussen kerngroep en adviseurs niet nodig.

Met deze bijeenkomst is een eerste duidelijke stap gezet naar de vorming van een netwerk dat bij KodA betrokken wil blijven. Men is positief verrast over de consensus voor het perspectief van de graanketen in Nederland. Verbeterde ketensamenwerking is daarbij nodig en men staat daar open voor. Belangrijke acties zijn het opstellen van kwaliteitscriteria met bijbehorend premiesysteem, verbeterde en gestructureerde communicatie in de keten en onderzoek naar (geautomatiseerde) sturingsmechanismen in de teelt in relatie met de kwaliteitseisen.

Colofon

Kennis op de Akker (KodA) wordt uitgevoerd onder de verantwoordelijkheid van de stuurgroep KodA en loopt van 2005 t/m 2009.

KodA-partners uit het bedrijfsleven: Avebe, IRS, CSM Suiker, Cosun, CSV, Nedato, Meneba, Agrifirm, CZAV, Kon. Maatschap de Wilhelminapolder, Vertis, HPA, LTO Noord, NCB-Ontwikkeling/ZLTO.

De dagelijkse programmaleiding is in handen van Peter Patee (ZLTO projecten), tel.013-5836243, ppatee@zlto.nl en Sjaak Wolfert (LEI Wageningen UR), tel.06-24135790, sjaak.wolfert@wur.nl.

De projectleiding van dit project 'Sturing van kwaliteit in graan' is in handen van Richard Rolink (Meneba), r.rolink@meneba.com, tel. 010-4238152 en Caroline Dekker, c.dekker@meneba.com, tel. 06-22934251

Meer informatie: www.kennisopdeakker.nl